

ใบแจ้งข่าว

ประเทศไทย: รับประกันให้ผู้ลี้ภัยทุกคน เข้าถึง “กลไกคุ้มครองระดับชาติ”

นโยบายของประเทศไทยอาจกีดกันไม่ให้แรงงานข้ามชาติและบุคคลอื่นเข้าถึงการคุ้มครองผู้ลี้ภัย

(กรุงเทพฯ, 15 ธันวาคม 2565) รัฐบาลไทยควรประกันว่า ผู้ลี้ภัยทุกคนสามารถเข้าถึงการคุ้มครอง ทั้งบุคคลที่อาจเป็นแรงงานข้ามชาติ หรือมีสถานะตามกฎหมายชั่วคราวในประเทศไทย พอร์ตีฟายไรต์กล่าวในวันนี้ ในจดหมายเปิดผนึกที่ส่งถึงนายกรัฐมนตรีประยุทธ์ จันทร์โอชา ที่ออกเผยแพร่ในวันนี้ พอร์ตีฟายไรต์เน้นย้ำถึงข้อกังวลเกี่ยวกับกลไกคุ้มครองผู้ลี้ภัยที่เสนอโดยประเทศไทย ซึ่งอาจมีลักษณะกีดกันโดยไม่จำเป็นและโดยพลการ ทำให้บุคคลบางกลุ่มไม่สามารถเข้าถึงการคุ้มครองในประเทศไทยได้

“กลไกคุ้มครองระดับชาติจะมีประสิทธิภาพ หากสามารถจำแนกและคุ้มครองผู้ที่อาจเป็นผู้ลี้ภัยทุกคนในประเทศไทย” เอมี สมิธ (Amy Smith) ผู้อำนวยการบริหารพอร์ตีฟายไรต์กล่าว “กลไกคุ้มครองระดับชาติจะเป็นโอกาสสำคัญให้ประเทศไทยได้แก้ไขการดำเนินงานของตนในประเด็นสิทธิของผู้ลี้ภัย แต่ ณ ตอนนี้ กลไกนี้ยังคงมีเนื้อหาที่ไม่สอดคล้องตามมาตรฐานระหว่างประเทศ และไม่สามารถบรรลุเป้าประสงค์ เนื่องจากมีการกีดกันโดยพลการต่อกลุ่มบุคคลบางกลุ่มที่อาจมีสถานะเป็นผู้ลี้ภัย”

มติคณะรัฐมนตรี ที่ได้รับความเห็นชอบ “ในหลักการ” เมื่อวันที่ 5 ตุลาคม พ.ศ. 2565 โดยคณะรัฐมนตรีไทย เป็นการสรุปเนื้อหาของ ร่างประกาศของคณะกรรมการพิจารณาคุ้มครองผู้ได้รับการคุ้มครอง (ร่างประกาศฯ) ซึ่งกำหนดหลักเกณฑ์และคุณสมบัติสำหรับผู้ยื่นคำร้องเพื่อขอการคุ้มครองผู้ลี้ภัยในประเทศไทย ตามเนื้อหาที่สรุปร่างประกาศฯ ดังกล่าวจะกีดกันไม่ให้บุคคลสามารถยื่นคำร้องได้โดยอัตโนมัติ กรณีที่เป็นบุคคลในกลุ่มใดที่กระทรวงมหาดไทยมีกลไกหรือกระบวนการดำเนินการรองรับเป็นการเฉพาะ ซึ่งรวมถึงแรงงานข้ามชาติจากเมียนมา กัมพูชา และลาว ร่างประกาศฯ

ฉบับเต็มยังไม่เผยแพร่ต่อสาธารณะ

ตามข้อมูลของสำนักบริหารแรงงานต่างด้าว ปัจจุบันมีแรงงานข้ามชาติกว่า 2.6 ล้านคนในประเทศไทย ส่วนใหญ่เดินทางมาจากเมียนมาภายหลังการทำรัฐประหารของทหารเมื่อวันที่ 1 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2564 ในเมียนมา รวมถึงภายหลังเหตุ **โจมตีพลเรือน** ของรัฐบาลทหารในเวลาต่อมา พลเมืองชาวเมียนมาจำนวนมากในประเทศไทย จึงอาจมีคุณสมบัติตามนิยามของ “ผู้ลี้ภัย” ตามกฎหมายระหว่างประเทศ เนื่องจากพวกเขาไม่สามารถหรือไม่สมัครใจจะเดินทางกลับประเทศของตน เนื่องจากมีเหตุอันควรเชื่อได้ว่าจะได้รับอันตรายจากการถูกประหัตประหาร องค์กรใด ร่างประกาศฯ แสดงข้อบกพร่องที่กีดกันบุคคลที่มีสถานะเป็นแรงงานข้ามชาติในประเทศไทย ไม่ให้เข้าถึงการคุ้มครองตามกลไกคุ้มครองฯ

ร่างประกาศฯ ยังอาจส่งผลให้มีการปฏิเสธการคุ้มครองผู้ลี้ภัยโดยพลการ โดยอนุญาตให้คณะกรรมการสามารถปฏิเสธคำร้องของบุคคลที่มีคุณสมบัติเหมาะสม โดยอ้างเหตุผลเกี่ยวกับ “ความมั่นคงของชาติ” ทั้งยังปฏิเสธไม่ให้ผู้ยื่นคำร้องเข้าถึงข้อมูลเกี่ยวกับคำวินิจฉัย และไม่สามารถเข้าถึงกระบวนการอุทธรณ์คำสั่งได้ ตามมติคณะรัฐมนตรีร่างประกาศฯ กำหนดว่า “เมื่อพิจารณาถึงความมั่นคงของชาติ คณะกรรมการอาจมีมติไม่ให้สถานะเป็นผู้ได้รับการคุ้มครองแก่ผู้อยู่ระหว่างคุ้มครองสถานะ” ถึงแม้ว่าอาจจะเป็นผู้สมัครที่มีคุณสมบัติอันเหมาะสม และ “มติของคณะกรรมการให้เป็นที่สุด และถือเป็นข้อมูลข่าวสารที่ไม่ต้องเปิดเผย”

เมื่อพิจารณาถึงข้อบกพร่องที่เป็นปัญหานี้ และความเสี่ยงของการปฏิเสธการคุ้มครองโดยพลการโดยไม่มีกระบวนการอุทธรณ์คำสั่ง พอร์ตีฟายไรต์จึงได้เขียนจดหมายถึงนายกรัฐมนตรี ประยุทธ์ จันทร์โอชา โดยระบุว่า “ประเด็นเหล่านี้ อาจทำให้การจัดทำกลไกคุ้มครองฯ มีเนื้อหาไม่สอดคล้องกับมาตรฐานสิทธิมนุษยชนระหว่างประเทศ และส่งผลให้มีการบังคับส่งกลับ หรือ การส่งกลับ ผู้ลี้ภัย”

พอร์ตีฟายไรต์ได้บันทึกข้อมูลที่ทางการไทยส่งกลับผู้ลี้ภัยที่หลบหนีมาจากความรุนแรงและการประหัตประหารในเมียนมาหลายกรณี ในเดือนพฤษภาคม พ.ศ. 2565 พอร์ตีฟายไรต์ได้เผยแพร่ **วิดีโอที่ทหารไทยทำลายสะพานไม้ไฟ** ที่ผู้ลี้ภัยใช้ข้ามแดนหนีภัยความตายจากการสู้รบในฝั่งตะวันออกของพม่า ซึ่งการกระทำดังกล่าวอาจเปรียบได้กับ

ใบแจ้งข่าว

เป็นการบังคับส่งกลับทางอ้อม ปีก่อนหน้านี้ ในเดือนพฤษภาคม พ.ศ. 2564 เจ้าหน้าที่ระดับจังหวัดของไทย ยืนยันกับฟอร์ตีฟายไรต์ว่า ทางกรมไทยส่งกลับผู้ลี้ภัยอย่างน้อย 2,000 คนที่เดินทางมาจากภาคตะวันออกของเมียนมา ซึ่งเป็นพื้นที่ที่รัฐบาลทหารโจมตีพลเรือนและกลุ่มติดอาวุธ นอกจากนี้ เมื่อเดือนกันยายน พ.ศ. 2565 ที่ผ่านมามีรายงานว่า ทางกรมไทยส่งกลับกลุ่มผู้ลี้ภัยกลับไปยังเมียนมา และในจำนวนนี้มีผู้เยาว์รวมอยู่ด้วย ผู้หญิงวัย 52 ปีจากรัฐกะเหรี่ยงในเมียนมาให้ข้อมูลกับฟอร์ตีฟายไรต์ว่า ทางกรมไทยบังคับส่งตัวเธอกลับไปยังเมียนมาถึงสองครั้ง ครั้งแรกในเดือนมกราคม พ.ศ. 2565 และอีกครั้งในเดือนกันยายน พ.ศ. 2565 ตอนที่ถูกผลักดันกลับในเดือนมกราคม พ.ศ. 2565 เธอกล่าวว่า

ตอนแรก [เจ้าหน้าที่ไทย] มาหาพวกเราตอนกลางคืน เด็ก ๆ กลัวมาก พอมาถึงก็สั่งให้ทุกคนยืนเรียงแถว และสั่งเด็กว่าห้ามวิ่งหนี ตอนนั้นประมาณหนึ่งกุ่มหรือสองกุ่ม [ตอนที่พวกเขามาถึง] เด็ก ๆ หลับไปแล้ว... พวกเราพยายามเจรจากับเจ้าหน้าที่ แต่พวกเขาไม่อนุญาต เราเจรจาว่าอย่างน้อยก็ขอให้เด็กได้อยู่ที่นั่นต่อไป แต่พวกเขาไม่ยอมฟังเรา

ต่อมา ในเดือนเมษายน พ.ศ. 2565 ผู้หญิงคนนี้และนักเรียนของเธอได้เดินทางกลับเข้ามายังประเทศไทยอีกครั้ง พวกเขาไม่สามารถอาศัยอยู่ในเมียนมาได้อีกต่อไป เนื่องจากไม่มีน้ำดื่มและไม่ได้รับความช่วยเหลือ รวมทั้งยังถูกคุกคามด้วยการโจมตีทางอากาศถึงขั้นเสียชีวิตของรัฐบาลทหาร

ครั้งที่สองที่พวกเราถูกผลักดันกลับ ก็คล้าย ๆ กับครั้งแรก เพียงแต่ครั้งนี้ [เจ้าหน้าที่ไทย] มาหาพวกเราตอนกลางวัน เด็ก ๆ ไม่กลัวแล้ว พวกเขาเริ่มคุ้นเคย [ในช่วงผลักดันกลับ] มีทหารไทยคนหนึ่งที่มีเชื้อสายกะเหรี่ยงช่วยเป็นล่ามให้พวกเรา ผู้นำไทยเชื้อสายกะเหรี่ยงบางคน รวมทั้งผู้ใหญ่บ้าน ก็อยู่ที่นั่นเช่นกัน [เจ้าหน้าที่ไทย] บอกว่า พวกเขาต้องการให้เรากลับไป แต่พวกเขาก็กำกับว่าต้องให้พวกเขาเดินทางไปส่งด้วย เราไม่สามารถเดินทางกลับไปเองได้ พวกเขาถ่ายรูปพวกเรา แต่ไม่ยอมให้เราถ่ายรูปพวกเขา และห้ามไม่ให้พวกเราโพสต์ข้อความอะไร [ทางออนไลน์] พวกเขาเตรียมรถบรรทุกเพื่อนำพวกเราไปส่งที่ชายแดน จากนั้นเราต้องเดินข้ามสะพานไป และพวกเขาจะไม่ตามมาอีก พวกเขาไม่เคยตรวจสอบเลยว่าจะเกิดอะไรขึ้นกับพวกเราบ้าง หลังจากเราข้ามสะพานไปแล้ว

คณะรัฐมนตรีไทยได้มีการจัดทำและเผยแพร่กลไกคัดกรองฯ เมื่อเดือนธันวาคม พ.ศ. 2562 โดยถือเป็นกลไกเพื่อจำแนกและคุ้มครองผู้ที่อาจเป็นผู้ลี้ภัยในประเทศไทย แต่จนถึงปัจจุบัน ยังไม่มีการนำกลไกดังกล่าวมาใช้แต่อย่างใด

แม้ว่าประเทศไทยจะไม่ได้เป็นรัฐภาคีของอนุสัญญาว่าด้วยสถานะของผู้ลี้ภัย พ.ศ. 2494 และพิธีสารเลือกรับ พ.ศ. 2510 แต่ตัวอนุสัญญาก็ได้กำหนดแนวปฏิบัติที่มีอำนาจบังคับเกี่ยวกับการคุ้มครองผู้ลี้ภัยตามกฎหมายระหว่างประเทศ ตามอนุสัญญานี้ มีการให้คำนิยามว่า “ผู้ลี้ภัย” หมายถึงบุคคลซึ่งไม่สามารถหรือไม่สมัครใจจะเดินทางกลับประเทศของตน เนื่องจากมีเหตุอันควรเชื่อได้ว่าจะได้รับอันตรายจากการถูกประหัตประหาร

สถานะของผู้ลี้ภัยและการคุ้มครองที่เกี่ยวข้องสำหรับผู้ลี้ภัย ควรครอบคลุมถึงบุคคลใด ๆ ซึ่งมีคุณสมบัติตามนิยามในฐานะเป็นผู้ลี้ภัย ไม่ว่าผู้ลี้ภัยเหล่านั้นจะมีสถานะตามกฎหมายอย่างอื่นใดก็ตาม ตามที่ระบุในจดหมายเปิดผนึกถึงนายกรัฐมนตรี ประยุทธ์ จันทร์โอชา โดยบุคคลอาจกลายเป็นผู้ลี้ภัยเมื่อเดินทางออกนอกประเทศของตนแล้ว ยกตัวอย่างเช่น แรงงานข้ามชาติที่เดินทางออกจากประเทศบ้านเกิดของตน ด้วยความกลัวว่าจะได้รับอันตรายจากการถูกประหัตประหาร

ตามข้อมูลของ **คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งสหประชาชาติ** การจำกัดสิทธิด้วยเหตุผลเกี่ยวกับความมั่นคงของชาติ อาจกระทำได้เฉพาะเมื่อมี “การใช้กำลังหรือขู่ว่าจะใช้กำลัง” ที่กระทบต่อ “การดำรงอยู่ของชาติ หรือบูรณภาพหรือความเป็นอิสระทางการเมือง” ซึ่งเป็นการกำหนดมาตรฐานที่สูงมาก และไม่ควรถูกนำมาใช้เป็นเหตุผลเพื่อปฏิเสธไม่ให้บุคคลเข้าถึงการคุ้มครอง หรือเข้าถึงกลไกการคุ้มครอง โดยไม่มีเหตุผลอันชอบที่เป็นไปตามหลักฐาน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ข้ออ้างเช่นนี้ไม่ควรตั้งอยู่บนเหตุผลเฉพาะเรื่องชาติพันธุ์หรือศาสนาของผู้ยื่นคำร้อง

ใบแจ้งข่าว

แม้ว่าความมั่นคงของชาติอาจเป็นเหตุผลที่ใช้กำหนดมาตรการเป็นการเฉพาะเพื่อกีดกันผู้ลี้ภัย หรือเนรเทศผู้ลี้ภัย **อนุสัญญาว่าด้วยผู้ลี้ภัย** ก็กำหนดให้ต้องมีการปฏิบัติตามหลักเกณฑ์คุ้มครองทางศาล อย่างการมีสิทธิยื่นอุทธรณ์ หรือขอให้ทบทวนคำสั่ง นอกจากนี้ หลักการของ **การไม่ส่งกลับ** นั้นมีผลบังคับใช้ต่อรัฐทุกแห่ง เพราะจัดเป็นกฎหมายจารีตประเพณีระหว่างประเทศ จึงมีผลบังคับใช้ แม้จะมีการอ้างเหตุผลเกี่ยวกับความมั่นคงของชาติเพื่อขัดขวางการบังคับส่งกลับบุคคลไปยังประเทศที่อาจเสี่ยงจะถูกทรมานหรือถูกปฏิบัติอย่างโหดร้ายในรูปแบบอื่นก็ตาม ทั้งนี้ทางการไทยยังได้ **ประกาศใช้** กฎหมายในประเทศที่ครอบคลุมข้อบทเกี่ยวกับ การไม่ส่งกลับ ด้วย เมื่อเดือนตุลาคม พ.ศ. 2565 ที่ผ่านมา

“เพื่อให้กลไกคัดกรองฯ เป็นกลไกที่มีประสิทธิภาพอย่างแท้จริงสำหรับการคุ้มครองผู้ลี้ภัย ประเทศไทยต้องประกันว่า กลไกและการดำเนินงานตามกลไกนี้มีความสอดคล้องกับกฎหมายและมาตรฐานระหว่างประเทศ” เอมี สมิธกล่าว “ผู้ลี้ภัยในประเทศไทยยังคงต้องเผชิญกับการปฏิบัติมิชอบอย่างร้ายแรงด้านสิทธิมนุษยชน รวมทั้งการบังคับส่งกลับ ถือเป็นความรับผิดชอบของทางการไทยที่จะต้องยุติการละเมิดเหล่านี้”

สำหรับข้อมูลเพิ่มเติม โปรดติดต่อ:

เอมี สมิธ, ผู้อำนวยการบริหาร, พอร์ตตีฟายไรต์

โทร: +66 87 795 5454

อีเมล: amy.smith@fortifyrights.org

ทวิตเตอร์: [@AmyAlexSmith](https://twitter.com/AmyAlexSmith), [@FortifyRights](https://twitter.com/FortifyRights)

แพททริก พงศธร, ผู้เชี่ยวชาญรณรงค์สิทธิมนุษยชนเชิงกลยุทธ์, พอร์ตตีฟายไรต์

+66 94 696 8477, (Thailand) (Thai; English)

อีเมล: Patrick.Phongsathorn@FortifyRights.org

ทวิตเตอร์: [@Patrick_Phongsa](https://twitter.com/Patrick_Phongsa) [@FortifyRights](https://twitter.com/FortifyRights)

กรกนก วัฒนภุมิ เจ้าหน้าที่ด้านสิทธิมนุษยชนไทย, พอร์ตตีฟายไรต์

+66 95 663 7528 (ประเทศไทย, WhatsApp)

อีเมล: kornkanok.wathanabhoom@fortifyrights.org

ทวิตเตอร์: [@FortifyRights](https://twitter.com/FortifyRights)